

2'8

'Baerje'

"BAERNE"

Tijdschrift van de Historische Kring "Baerne".

6e jaargang - nummer 2 - juni 1982.

Verschijnt viermaal per jaar.

Losse nummers à f 3,-- verkrijgbaar bij mevrouw N. Kuyt-Smit, Van Wassenaerlaan 16, Baarn.

Redactie : J. Kruidenier
E. Witsenburg-Horsman

Typewerk : Meta Reitsma/Jan van der Laan

Redactie-adres : J. Kruidenier, Smutslaan 2, Baarn.
Tel. 02154 - 17860.

o-o-o-o

De Historische Kring "Baerne" stelt zich ten doel het bestuderen van en belangstelling kweken voor geschiedenis in het algemeen en van Baarn in het bijzonder.

Zij tracht dit doel te bereiken door middel van het organiseren van lezingen, excursies, tentoonstellingen en het uitgeven van een eigen tijdschrift.

Naast deze algemene activiteiten bestaat de mogelijkheid toe te treden tot de volgende werkgroepen:

1. Werkgroep Oudheidkamer

Deze groep houdt zich o.a. bezig met het beheer en het uitbreiden van de kollektie Gemeentelijke Oudheidkamer.

Inlichtingen: mevrouw J.M. v.d. Brink-van Wijkvliet,
Prof. Meijerslaan 10, Baarn. Tel. 02154 - 20161.

2. Werkgroep Archeologie (ARWE)

Inlichtingen: mevrouw C. Emmelkamp-Brekelmans,
Gerard Doulaan 31, Baarn. Tel. 02154 - 12670.

Dagelijks Bestuur van de vereniging:

Voorzitter : mevrouw G.H. Grootendorst-Doornekamp
Secretaris : de heer B. Braat, tel. 02154 - 12523
Penningmeester : de heer E. v.d. Steeg, Talmalaan 39,
Baarn.

Postadres van de vereniging: postbus 326, 3740 AH Baarn.

Bankrekeningnummer : 30.47.28.292 t.n.v. H.K.
"Baerne"

Postgironummer : 4192133 t.n.v. H.K. "Baerne".

o-o-o-o

I N H O U D

	<u>Blad</u>
VAN DE REDAKTIE	3
GROETEN UIT BAARN	4
EERST EEN BEETJE HISTORIE	5
HOTELS EN PENSIONS	9
HET LOGEMENT GROENEVELD EN PENSION WILMANS	11
WANDELINGEN EN TOCHTJES RONDON BAARN	17
MET PAARD EN RIJTUIG	20
• OUDHEIDKAMERNIEUWS	23
MEDEDELINGEN	24
PROGRAMMA	26

VAN DE REDAKTIE

Juni, de vakantie staat voor de deur!

Baarn vroeger in vakantietijd met de vele pensions, hotels en de daarbij behorende gasten.

Dat waren zo enkele gedachten die wij hadden bij het voorbereiden van ons juni-nummer.

Aan informatie geen gebrek.

Tientallen V.V.V.-gidsen, oude ansichten en advertenties stonden ons ter beschikking. Genoeg stof voor een lijvig boekwerk of voor een tiental afleveringen van Baerne.

We moesten een keuze doen en we kozen voor de periode tussen 1890 en 1930, want juist in deze tijd beleefde Baarn als zomerresidentie haar hoogtepunt.

We hebben niet de pretentie in dit nummer een volledig beeld te geven van het door ons gekozen onderwerp; niet alle pensions worden genoemd, niet elk hotel beschreven.

Wel proberen we een indruk te geven van ons dorp tijdens deze vakantieperioden; hierbij gelukkig weer geholpen door een aantal enthousiaste leden. Mevrouw De Bruijn vertelt over het typische familiepension "Villa Anna", waarvoor onze hartelijke dank.

Wanneer is trouwens het begrip vakantie ontstaan?

Kunnen we de rijke patriciërs Deutz en De Graeff, die hier in de 17e eeuw hun buitenhuizen lieten bouwen, al beschouwen als de eerste vakantiegangers, of is het begrip vakantie pas in deze eeuw ontstaan?

Een buitenlandse reis werd voor de 1e Wereldoorlog slechts sporadisch gemaakt en dan alleen nog door de meer welgestelden. De gewone man had geen tijd en geld voor vakantie en deze bestond dan ook vaak uit niet meer dan één voor eigen rekening opgenomen vrije dag. Een dagje Zandvoort, Muiderberg of Baarn moet voor de kinderen van toen een geweldige belevenis zijn geweest, waar men vaak een heel jaar op teerde.

Na de komst van het spoor in 1874 komt Baarn als vakantie-dorp pas goed in trek.

Klachten over milieuvervuiling en vandalisme kwamen ook toen reeds voor. Het aantal pensions breidt zich dan aanzienlijk uit, al hadden de meeste pensions niet alleen een vakantiebestemming. De meeste pensions verhuurden continu, meestal aan alleenstaanden met of zonder "huiselijk verkeer", want de tweekamerflat was nog niet uitgevonden.

Velen vestigden zich hier blijvend, vaak bezwijkend voor de aantlokkende reclame van de Baarnse makelaars.

De Baarnse middenstand had bij deze gang van zaken veel profijt, gezien de advertentie in de diverse V.V.V.-gidsen. Het verschafte de Baarnse bevolking ook werkgelegenheid, een kostbaar goed voor het bedrijfsarme, agrarisch ingestelde Baarn.

"Niet erg historisch, dit nummer", denken sommige lezers misschien. Inderdaad geen chronologische cijfermatige aanpak, maar nostalgie en toch.....

Een ansicht uit 1892 door een klein meisje verstuurd uit Baarn aan haar moeder in Amsterdam, doet ons meer dan een grafiek over de pensiondichtheid in het Amaliapark in dezelfde periode.

GROETEN UIT BAARN

Op een oude ansicht
Zag ik een blij gezelschap
Jongens in matrozenpakjes
Meisjes met linten in hun haar.
Ik zag hoepels bij de meisjes
En pijl en boog bij de jongens.

De ouders zitten achteraan
In hun zomerdracht
Vaders met snorren en pijpen
Lekker ontspannen
Ongeëmancipeerde moeders met kleine kinderen
op hun schoot.

De tuinman Teun staat aan de kant
Voor f 1,50 in de week onderhoudt hij de tuin
Pension "Welgelegen" staat eronder
Groeten uit Baarn, 1892.

Wat hebben ze gedaan vandaag?
Hebben ze gewandeld door de berceause naar het Paleis?
Zijn ze in het Overbos geweest?
Of hebben ze thee gedronken bij Trier?
Hebben de kinderen geschommeld bij de Pauw?
Misschien zijn ze naar de Lindenkomp geweest
Waar de kinderen hun bootjes hebben laten varen
Waar Anna, de Spakenburgse dienstbode
de mand met proviand bracht.
Ze is intern op Welgelegen
Voor f 3,-- werkt ze dag en nacht
En zaterdag krijgt ze geen zalm
Dat staat in haar contract.

Ik zag een blij gezelschap
Jongens in matrozenpakjes
Meisjes met linten in hun haar
En de ouders
Waar zijn ze nu?
Niemand is meer hier
Niemand kent ze meer
Maar pension "Welgelegen" is er nog
Gelukkig maar!

J. Kruidenier

Uit de bundel: "Nostalgie".

EERST EEN BEETJE HISTORIE

Dit wordt geen diepgaand historisch overzicht van Baarn. We zullen het niet hebben over de naam - van Angelsaksische oorsprong? - die Heilig Bos zou betekenen. Ook niet over de "thinsen", die de abdis van Elten mocht innen, of over de stadsrechten, verkregen in 1390 en hernieuwd in 1426. De perikelen van de grote brand, door de Hollanders veroorzaakt in 1481, gaan we maar voorbij. Alles was immers platgebrand, zodat er niet veel meer overbleef dan "wat cramen en daer dat heilige oly was". Als je het over brand hebt, dan herinnert men zich wel de kerkbrand in de Kerstnacht van 1580, toen de Hervormden op deze vurige wijze bezit namen van de kerk op de Brink. We weten dat eigenlijk allemaal wel zo'n beetje. Dit keer willen wij niet meer dan zo'n honderd jaar teruggaan, toen het stille Baarn eensklaps opbloede. Hoewel..... in de zeventiende eeuw werden voorname Amsterdamse families reeds aangetrokken door de rust en vooral door de gezonde lucht in deze bosrijke streken. Namen als Deutz, Bickers en De Graeff komen in de kronieken voor. Johan de Witt logeerde in 1668 in het landhuis Den Eult bij zijn zwager Deutz, maar moest zijn verblijf afbreken omdat zijn vrouw ernstig ziek werd. Zo'n honderd jaar later werden er hier en daar al zomer-verblijven van patriciërs gesignaleerd. De echte trek naar ons dorp bleef echter uit tot de negentiende eeuw. Het feit dat na 1818 de Koninklijke familie zich vrij geregeld op paleis Soestdijk ophield, was ongetwijfeld van invloed op de grotere toeloop. Baarn werd langzaam maar zeker "een redelijk fraai en vermakelijk dorp", zoals een geschiedschrijver meldde. Veel viel er toendertijd nog niet te beleven. De dorpskern was klein, het zielenaantal eveneens. Uit een gids voor Baarn en Omstreken, in 1913 uitgegeven door de Vereeniging tot verfraaiing van Baarn en bevordering van het Vreemdelingenverkeer (bewerkt door onze onmisbare Baarn-vorser T. Pluim), komen we heel wat aan de weet over de groei en opbloei van ons dorp. Ook de brochure Baarn als Tuinstad uit 1910, eveneens samengesteld door meester Pluim, brengt tal van wetenswaardigheden aan het licht. Onze woonplaats wordt in het eerste geschrift aangeduid als "Eemland's Lustwarande". Die "redelijk fraaie en vermakelijke" plaats groeide in honderd jaar op fenomenale wijze uit. 'n Voorbeeld? In 1813 telde Baarn duizend inwoners, een eeuw later was dit aantal vertienvoudigd! Van lieverlede bouwden gefortuneerde Amsterdammers hier zomerhuizen, anderen huurden een woning of een gedeelte ervan. Van hotels en pensions was ternauwernood sprake; er bestond tenslotte nog geen goede verbinding met ons dorp. In de reeds genoemde gids beschrijft Pluim de enige vervoermogelijkheid uit die dagen: de diligence, toen "snorwagen" geheten. 's-morgens tegen zessen stopte het gevaarte bij de Oranjeboom en vier uur later bereikte men ijs en weder dienende de hoofdstad. Diezelfde dag werd in de namiddag de terugweg aanvaard. Bij slecht weer werden stevige passagiers uitgenodigd om te helpen duwen als de wagen in de modder bleef steken.

De ommekeer kwam op 10 mei 1874; op die dag werd de zgn. Oosterspoorweg geopend. Het leek een wonder: binnen een uur kon men Amsterdam op comfortabele wijze bereiken. J. Craandijk, destijds beroemd om zijn "Wandelingen door Nederland", gaf in die schetsen, gepubliceerd in 1887, een voortreffelijk beeld van de plotselinge metamorfose van Baarn als knusse boerengemeenschap tot deftig villadorp. Hij vertelt: "Nu stortten zich zwermen Hollanders over Eemland uit. Nu komen zij op schoone zomerzondagen vooral, in grooten getale over de grenzen (!). Zij brengen hun vrouwen en "meissies", hun zusters en dochteren mede en gansche troepen kinders, tot zuigelingen toe, in groote omslagdoeken gewikkeld. Men vindt na zulke dagen de sporen van hun inval in het bosch: veel vettige papieren en vele ledige kruiken". Als tegenstelling voert Craandijk dan de deftige burgers ten tonele: "Men ziet hen in schitterende équipages of statig wandelend, onberispelijk geganteerd, keurig getoiletteerd. Baarn heeft de naam wat stijf te zijn, maar arm of rijk zoekt hier toch in eerste instantie schoonheid en rust."

Goed, de deftigheid mocht er dan voor velen afstralen, het was een feit dat men er "leven en vrolijkheid, welvaart en weelde alom" aantrof. Was het wonder, dat er zich een ware bouwdrift in Baarn ontwikkelde, die alleen gestuit werd doordat..... er geen bouwterreinen meer beschikbaar waren. Vrijwel alle grond behoorde aan het domein Soestdijk, zelfs het bos grenzend aan de Brink was koninklijk bezit.

De ambachtsheer van Baarn, Prins Hendrik, toonde volgens Pluim dat "hij het wèl met zijn ambachtsheerlijkheid meende." Hij stond een groot gedeelte van zijn bezit (onder zekere voorwaarden) af. Toen verschenen in sneltreinvaart het Amaliapark, daarna het Prins Hendrikpark, later ook het Wilhelmina- en Emmapark. Het Schoonoordpark, voorheen het uitgestrekte landgoed van de familie Faas Elias, werd na 1902 volgebouwd. Is het wonder dat de vroede vaders van toen de voortreffelijkheden van hun woonplaats wijd en zijd propageerden? Het werkje Baarn als Tuinstad geeft daarvan overvloedig blijk. Men wilde in deze publikatie laten zien hoe Baarn in alle opzichten "een tuinstad bij uitnemendheid" mocht heten. Men wenste niet alleen de nadruk te leggen op natuurschoon en gezonde omgeving, men moest er als woonplaats alle gemakken terugvinden die men in de stad achterliet. Over het natuurschoon is Pluim betrekkelijk gauw uitgepraat; in vier bladzijden tipt hij de bossen aan, het paleis te Soestdijk, wandelingen naar de Vuursche en "op" Groeneveld en Buitenzorg. Het Eemgebied wordt niet vergeten met "het groenende polderland, bekoorlijk doorsneden door de zacht kabbelende Eem".

Deze lyrische ontboezemingen worden gevolgd door een uiterst zakelijke bespreking van Baarn als woonplaats, onderverdeeld in de hoofdstukken: Communicatie, Belastingen, Moderne Geriefelijkheden, Ontspanningen, Eeredienst, Onderwijs en Verschillende opgaven, waaronder niet alleen Post en Telefoon worden genoemd, maar ook o.a. de kegelbaan van de Heeren-sociëteit, de bad- en zweminrichting aan de Eem, het Nut, een tennisbaan, het Wijkhuis ter verpleging van zieken aan de Pekinglaan en een karrevracht verenigingen.

Tot slot lezen wij dan nog vetgedrukt: "Met uitzondering van de lichtfabrieken voor gas en electriciteit bezit Baarn geen enkele fabriek. De lucht wordt dus niet verontreinigd, evenmin als het water. Er is geen gebons of geklop van stoommachines, geen geratel van wagens van en naar fabrieken zoals elders."

VESTIGT U IN BAARN

*„De mooie kamer
van 't Gooi”*

HET BIEDT U:

Gezonde, hoge ligging

'n Rijkdom aan natuurschoon

Prachtige wandelingen

Schitterende rijwielpaden

Matige belastingen

Uitstekend onderwijs

Huizen in alle prijzen

Groote zorg voor hygiëne

Gelegenheid voor alle sport

Bosch, hei, polder en water

ALLE GEWENSCHTE INLICHTINGEN WORDEN GRATIS
VERSTREKT DOOR HET VERKEERSHUIS VAN DE
V.V.V. BAARNS BLOEI - STATIONSPLEIN - TELEFOON 3226

Woningzoekenden te Baarn.

Vraagt gratis inlichtingen aan het

WONINGBUREAU

van den Makelaar

W. DOP.

Kantoor: Nieuwstraat F 101,

BAARN.

G. ROOTHART BAARN

Timmerman en Aannemer - Heemskerklaan 2b

Aardige Landhuizen te koop

in den prijs van f 5000.- à f 5500.-

De huizen bevatten beneden: 2 kamers en suite, keuken, kelder en hall.
Boven: 3 slaapkamers plus zolder. In den tuin een schuurtje.

Het is wel aardig om een paar van de opgesomde hoofdstukken nader te bekijken. Het blijkt dat hier driekwart eeuw geleden 22 treinen naar Amsterdam reden "en even zooveel" in de tegengestelde richting. Een speciale trein vervoerde 's ochtends en 's middags laat de forensen in veertig minuten naar hun werk en weer terug.

"Het locaalspoor" naar Utrecht liet ook dagelijks 16 treinen heen en weer lopen; de paardetram naar Soest was er ten gerieve van wandelaars en toeristen; een stoombootdienst over Eem en Zuiderzee verzorgde het goederenvervoer en er reden geregeld vrachtwagens naar Amersfoort, Utrecht, Hilversum en Amsterdam. De plaatselijke belastingen (tegenwoordig inkomstenbelasting) waren bijzonder laag: bij een inkomen van f 5.000,-- betaalde men aan de gemeente f 36,--. Was men daarbij in de Rijks Personeele Belasting voor een hoofdsom van f 80,-- aangeslagen, dan betaalde men in Baarn aan alle opcenten voor rijk, provincie en gemeente slechts f 66,40. Daarentegen in Hilversum f 130,--, in Bussum f 110,-- en in Amsterdam f 360,--!

Onder moderne geriefelijkheden verstond men: gas, electriciteit, duinwaterleiding, een uitstekend rioolstelsel, een "voortreffelijk ingerichten gemeentelijken reinigingsdienst", een communaal en intercommunaal telefoonnet, een bad- en zweminrichting in stromend water (de Eem), vlees- en viskeuring, scholen en schoolartsen plus een ziekenverpleging. Dit alles kwam in niet veel meer dan dertig jaar tot stand. De ontspanningen waren er ter veraangenaming van het dorpsleven: "Vele vereenigingen op verschillend gebied willen den ingezetenen een genoeglijken, gezelligen of leerzamen avond bezorgen". Het aanbod varieerde van worstelclub tot toneelvoorstellingen en concerten in de grote zaal van Hotel Velaars. Ter ere van de verjaardag van Koningin Emma, ambachtsvrouw van Baarn, werd er op 2 augustus uitbundig gefeest met bloemen-corso's, historische optochten, vuurwerk en dansen. Tot slot: het onderwijs.

Nog in de tweede helft van de vorige eeuw bezat Baarn zegge en schrijve één school. Het gebouw, aan de tegenwoordige Hoofdstraat, bestond uit een groot lokaal met stenen vloer en lange banken, waarin twaalf kinderen konden (of moesten) zitten. Ongeveer honderd scholieren werden onderwezen door de bovenmeester. Toen het leerlingenaantal groter werd, kwam er een ondermeester bij. Maar op den duur zag men wel in dat het zo niet langer kon en een gloednieuwe school (thans Julianaschool) verrees aan de Eemnesserweg. Eerst met vier, later met zes lokalen. De Oosterschool en de Westerschool volgden.

Als bijzonderheid wordt vermeld dat de leerlingen op alle drie gemeentescholen een "Cursus in de Fransche Taal" kunnen volgen. Dan publiceert men nog een trotse lange lijst van onderwijsinstellingen, waarbij de Christelijke en de R.K.-scholen niet vergeten zijn, evenmin als de jongedameskostschool aan de Dalgweg en de Ambachtsteekenschool van het Nutsdepartement. Voor het middelbare onderwijs wordt verwezen naar Hilversum (10 minuten sporens), Amersfoort (12 minuten) en Utrecht (30 minuten).

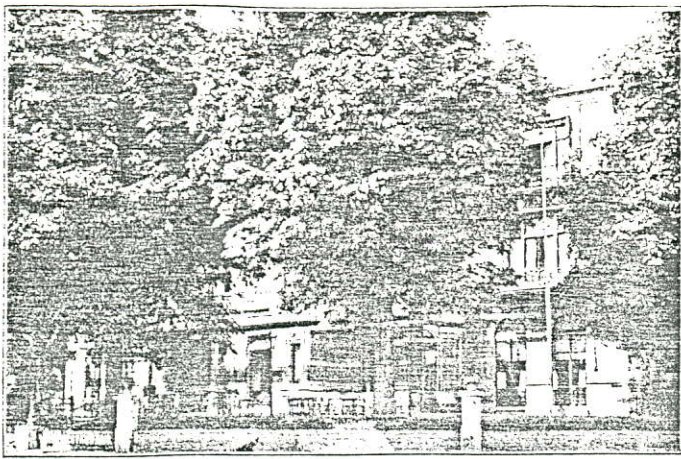
"Zo ziet men dat Baarn op onderwijsgebied niets te wenschen overlaat". Met deze woorden besluit vakman Fluim zijn overzicht.

Het grenst aan het ongelooflijke wat er in enkele tientallen jaren hier tot stand werd gebracht. De gemeente had geen tijd om stil te zitten. Burgemeester J.H.M. Baron Mollerus van Westkerke beet het spits af. In 1880 werd hij opgevolgd door Mr. P.J. Teding van Berkhout, die vijf jaar later de ambtsketen overdroeg aan Jhr Mr. B.Ph. de Beaufort. Deze hield het roer twaalf jaar in handen.

Met F.F. Baron d'Aulnis de Bourrouill kreeg Baarn te maken met een uiterst "opmerkelijk" man. Niets ontging hem in zijn gebied. Onder zijn bestuur kreeg Baarn waarlijk gestalte. De Vereeniging tot Verfraaiing van Baarn en Bevordering van het Vreemdelingenverkeer, waarvan de burgemeester erevoorzitter was, kon in het begin van deze eeuw tevreden zijn over haar initiatieven en activiteiten!

E. Witsenburg-Horsman

o-o-o-o

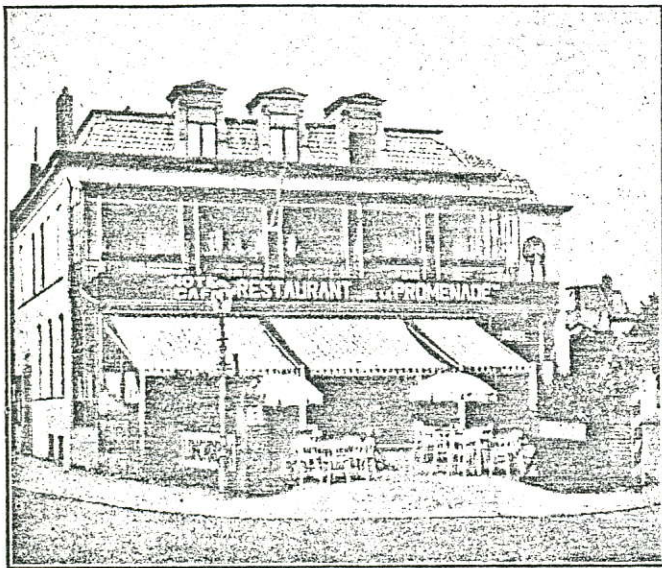

HOTEL ZEILER

T/O STATION H. IJ. S. M.

TELEF. INTERC. No. 44

Electrische verlichting - Centrale verwarming - Stroomend water
Badkamers - Autogarage aan het hotel - Geheele jaar geopend

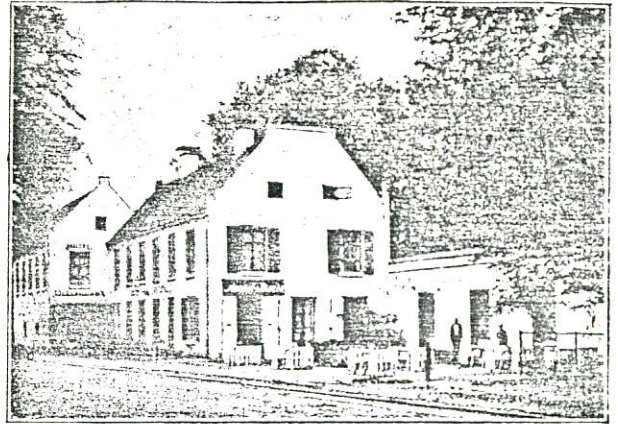

HOTEL
„DE LA PROMENADE”
CAFE - RESTAURANT

Bondshotel A.N.W.B. — Stroomend water
Balconkamers - Centrum dorp - Grote en
kleine zalen voor vergaderingen, partijen
en clubmaaltijden - Logies m. ontbijt f 2.-
Pension f 3.50.
AMALIALAAN 1 - BAARN - TEL. 415

HOTEL „T HUIS GROENEVELD”

BAARN

Gelegen in een bosrijke streek, op het hooge en zeer droge gedeelte van den grooten heirweg van Amersfoort naar Amsterdam, tegenover 't landgoed „Groeneveld”, biedt dit Familie-Hotel en Café-Restaurant een aangenaam zitje. — Bij koele schaduw van eeuwenoude beuken en een prachtige waterpartij, met een dichtbegroeid eiland, geeft het Hotel 'n uitstekende gelegenheid tot het houden van

Partijen en Buitenfeesten - Annex Stalling

Op 20 minuten afstand van 't Paleis van H.M. de Koningin-Moeder
Hulpkist A.N.W.B.-Garage voor Automobielen

BILLIJKE PENSIONPRIJZEN

Over conditiën kan schriftelijk of mondeling onderhandeld worden

TELEFOON 110

J. STOELTIE

PENSION E. Th. HAGEMAN
PRINS HENDRIKLAAN 15 - BAARN - TELEF. 370
VILLA „SAN REMO”

VASTE WASCHTAFELS GEHEELE JAAR GEOPEND
NABIJ DE BOSSCHEN EN STATIONS
E. Th. HAGEMAN
MAKELAAR

Eerste klasse Familie Pension

VAN

MEVROUW GAARLANDT.

BAARN.

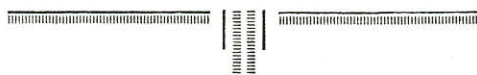
Gunstig bekend en gelegen Zuidzijde, Eemnesserweg.

Hotel Café-Restaurant „Central“

Brink .. Baarn .. Telefoon 10

GARAGE .. CENTRALE VERWARMING

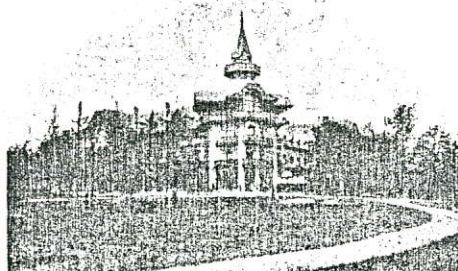
Hotel „Central“ is mooi gelegen aan den Brink, het centrum van Baarn, omringd door prachtige villa's en buitenplaatsen en in de onmiddellijke nabijheid der bosschen. Als middelpunt voor uitstapjes ligt het hotel uiterst gunstig, daar alle wegen der omgeving zich op .. den Brink concentreeren ..

Ruim terras voor het hotel (muziektent juist tegenover)
Groote eetzalen, conversatiesalon m. overdekte waranda,
ruime logeerkamers waarvan 1e etage met groot balcon
Centr. verw. en stroomend water

● Uiterst gunstig voor Zomer- en Winterverblijf ●
Pensionprijzen vanaf f 5.- ('s Winters speciale condities)

Hotel van den 1sten Rang.

BAD-HOTEL

BAARN.

GROOTSTE FAMILIE-HOTEL VAN 'T GOOI. — 90 KAMERS. —
ELECTRISCH LICHT. — LIFT. — LAWN TENNIS. — DONKERE KAMER.
AUTO-GARAGE. — STALLING VOOR EQUIPAGES. — SEIZOEN
1 APRIL—1 OCTOBER. PROSPECTUS, PLATTEGROND OP AANVRAGE

HOTELS EN PENSIONS

Het aantal hotels in de door ons besproken periode was vrij constant.

In de meeste V.V.V.gidsen uit deze tijd worden ± 10 hotels met name genoemd.

Sommige van deze hotels bestaan nog steeds, andere zijn nog in bedrijf als café-restaurant en enkele zijn helaas verdwenen. Zoals Hotel Centraal (voorheen Veelaars), Hotel Trier, Hotel de Pauw en Hotel Zeiler.

Hieronder geven we de hotels in Baarn en directe omgeving uit 1929 weer.

Bad-hotel	Middenlaan 2
Hotel Centraal	Brink 16
Hotel de Grift	Utrechtse straatweg 63
Hotel Groot Kievitsdal	Soestdijkerstraatweg
Hotel 't Huis Groeneveld	Amsterdamse straatweg 26...
Hotel Kasteel van Antwerpen	Laanstraat 57
Hotel Lage Vuursche	Lage Vuursche
Hotel de Pauw	Eemnesserweg 59
Hotel de La Promenade	Amaliaalaan 1
Hotel Trier	Soestdijk
Hotel Zeiler	Stationsplein 6

We zien in deze gids uit 1929, dat alle bovengenoemde hotels over electriciteit beschikken, maar nog niet allemaal over stromend water.

Zo moest de reiziger zich in de Grift, het Kasteel van Antwerpen, de Lage Vuursche en de Pauw nog behelpen met een lampetkan.

Centrale verwarming was alleen aanwezig in het Bad-hotel en Zeiler, zonder meer de voornaamste hotels in Baarn gedurende deze tijd.

Ze hadden ook de meeste kamers.

Het Bad-hotel had 90, Zeiler en Centraal ieder 40 kamers.

Het Bad-hotel deed zijn naam eer aan met maar liefst 25 badkamers.

Dit had te maken met de in dit hotel toegepaste watertherapie.

Zeiler bezat 3 badkamers,

Voor logies met ontbijt betaalde men toen een bedrag tussen de f2,50 en de f3,50.

Het Badhotel, Groot Kievitsdal en Trier waren het duurst, ook hier betaalde men f3,50.

In onze ogen mogen dit belachelijke bedragen zijn, maar we moeten wel in ogenschouw nemen, dat het gemiddelde jaarinkomen in deze tijd laag was.

Het goedkoopste diner bestelde men in het Kasteel van Antwerpen voor f1,25, het duurste in het Bad-hotel voor f3,50.

De pensionprijs per dag varieerde van f3,= tot f6,=.

Het Bad-hotel, Centraal en Trier beschikten over de grootste stallingen voor auto's met respectievelijk 20, 15 en 10 plaatsen en liften waren wel zeer zeldzaam.

Men vond ze alleen bij Zeiler en het Bad-hotel.

Deze twee hotels hebben internationale bekendheid verworven. In een vroeger nr. van Baerne hebben we al uitgebreid

over het Bad-hotel geschreven.

Dat ook Zeiler een internationale bekendheid genoot, mag blijken uit een in 1930 in het engels uitgegeven prospectus van Zeiler, te weten:

„ Baarn and surroundings " Wij citeren:

„ Where is Baarn?. This is the first question the foreigner naturally asks, when taking up this little book.

Baarn is situated in the centre of Holland and the population is about 8000, but in the summer is increased to about 14000, without calculating the strangers staying in the various Hotels and Pensions.

The pure and healthy air is embalmed by the scent of trees and flowers, in fact the physicians always recommend Baarn as being one of the healthiest places in Holland".

Hiernaast beschikte Baarn over een aanzienlijke hoeveelheid pensions en gemeubileerde kamers.

Men kende hier drie categorieën:

- a) Gemeubileerde kamers met volledig pension.
- b) Gedeelte van gemeubileerde huizen zonder pension.
- c) Gemeubileerde villa's of huizen.

We telden in deze gids 46 adressen onder a, 23 onder b en 8 onder c, zodat we voor 1929 uitkomen op een totaal van 77 verhuuradressen.

Voegen we hierbij de verhuuradressen, die waarschijnlijk niet in de gids voorkomen, dan mogen we rustig aannemen, dat een zeer groot aantal Baarnaars geld verdienen aan de toeristen en dat het voor velen een belangrijke bron van inkomen geweest moet zijn.

Onder de pensionhouders(sters) zien we veel bekende namen. Het zou te ver voeren ze allemaal te noemen, maar velen zullen zich namen herinneren als: De dames Hageman, Wolterink, de Zoete, Oosterbroek, van Oostveen, Westendorp, Streefkerk, Wilmans enz.

Sommige pensions hebben toepasselijke namen, zoals: Mon Repos, Pension Geluk, Pension Zuidpunt, Rustoord, Vita Nuova, 't Dennenhoekje en Huize Naaldzicht.

Het aantal zitkamers en serre's staat steeds aangegeven. Het grootste pension was dat van Hageman aan de Boschstraat met 6 zitkamers, 15 slaapkamers en 30 bedden.

Ook hier zien we dat de meeste pensions nog niet over stromend water beschikken, slechts op 14 van de 78 adressen, wel beschikken de meesten over electriciteit.

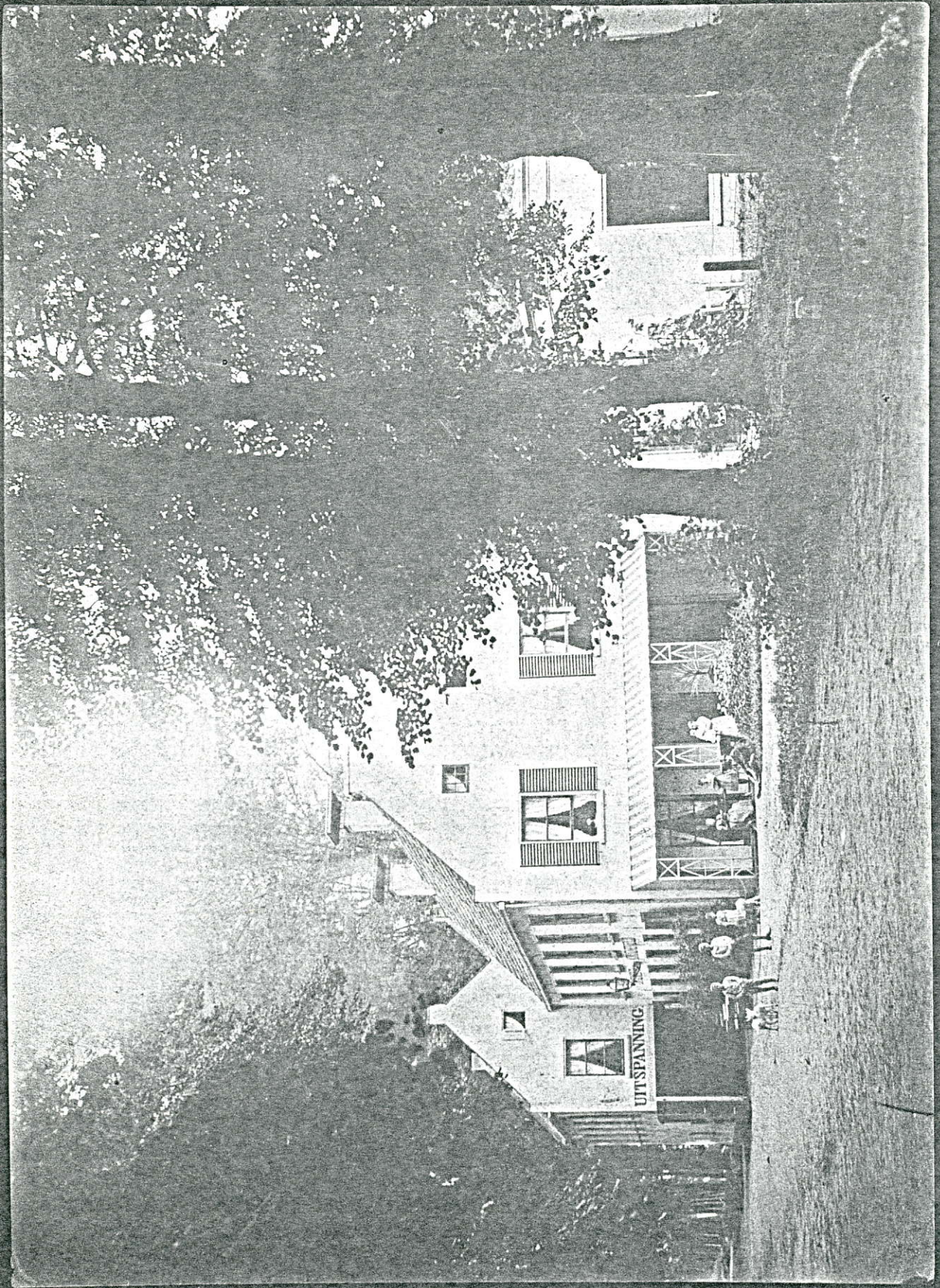
De pensionprijs per dag en per persoon varieerde van f2,50 - f5,50.

De huurprijs per maand voor gemeubileerde kamers zonder pension lag tussen de f60,= en de f150,=.

Opvallend is tevens, dat het merendeel van de pensions doorlopend werd verhuurd, nl in 46 van de 77 gevallen.

Jaap Kruidenier.

Bronnen: V.V.V.gidsen 1927 t/m 1932.

Fam. Wilmans met hotel- en pensioengasten. Op de achtergrond de theekoepel, bekend uit de "Ferdinand Huyck".

HET LOGEMENT GROENEVELD 1883-1892

De geschiedenis voor 1883 van deze, sinds de 17e eeuw al bestaande, herberg is een aantal jaren geleden al beschreven in een foldertje van de taveerne't Huis Groeneveld in de Hotelrevue.

In 1883 verhuisde het echtpaar Wilmans-Harms met hun vijf dochtertjes van Amsterdam naar Baarn.

De heer Wilmans had veel last van hoofdpijn en op aanraden van de huisdokter ging het gezin buiten wonen.

De heer Wilmans werd pachter hotelhouder van het logement Groeneveld gelegen aan de weg naar Eemnes en Amsterdam.

Het was een vrij groot bedrijf.

Het bestond uit het hotel zelf, een feestzaal en een stal.

Aan de overkant van de weg was een „overtuin“.

Deze tuin behoorde tot het park van het huis ook wel Kasteel Groeneveld genaamd.

Voor de bezoekers was er een kinderspeeltuin, een koepel en een muziektent.

Er werden geregeld concerten gegeven ook op zondagmiddag. Dit was aanleiding voor een dominee uit Eemnes om in zijn preek zijn afkeuring over een dergelijk zondig gebeuren uit te spreken.

Met mooi weer konden de gasten heerlijk in de tuin zitten. De kelners liepen over de weg, waar nog niet zoveel verkeer was als nu, met dienbladen vol glazen limonade, kopjes thee en koffie en allerlei lekkernijen naar de overtuin.

Er kwamen in de zomermaanden geregeld gasten veelal met kinderen logeren, deze konden fijn spelen in de speeltuin dikwijls ook met de jongste meisjes Wilmans.

Deze laatsten gingen per rijtuig naar school, naar het Instituut Erica in Baarn, later werd het op aanraden van een van de gasten gezonder gevonden als ze gingen lopen. Als het een strenge winter was werd er geschaatst achter in het park, achter het Kasteel was er een "koek en zopie" waar slomp en chocomelk werd geschonken.

De leden van ijsclub "Groeneveld" kwamen daar vaak rijden. Uit de vijvers werden stukken ijs gehakt om in de ijskelder te worden opgeborgen, s'zomers werd het ijs gebruikt in het restaurant.

De ijskelder is, thans geheel gerestaureerd, in het park te bezichtigen.

Het is wel interessant om enkele voorbeelden te geven van wat er voor de gasten in het restaurant werd klaargemaakt. Hier volgen enkele menu's zoals die woordelijk uit een boekje van het hotel zijn overgenomen;

14 Juillet 1887

Potage à la Reine

Canapés d'Anchois

de la saline

Carottes

pommes de terre naturel

Andouillettes de Veau

Pourpier

pommes de terre à la duchesse

Lanque de Veau

Sauce citron

Pouding Princesse Wilhelmina

Fruits

Dessert

23 Août 1887

Potage de Veau

Croquettes

Filet de Boeuf

Haricots princesse

Vol au vent d'Escalloppes

de Veau

Salade de Saumon

à la Mayonnaise

Gateau mille feuilles

Glacé au Café

Fruits

Dessert

Alles in het frans, en waarschijnlijk konden de gasten uit de twee vleeschhotels kiezen want het lijkt anders wel veel vlees.

De kinderen hadden daar een heerlijke jeugd, maar voor de ouders werd het beheren van zo'n groot bedrijf te zwaar. De heer Wilmans kocht in 1892 de villa Anna gelegen aan de Amalialaan te Baarn.

Het echtpaar ging een pension houden en kreeg een agentschap in wijnen van de firma Mähler Bessen te Amsterdam.

De liefde voor het park Groeneveld is altijd gebleven.

Veel wandelingen zijn er later dan ook gemaakt, waarna in het restaurant werd uitgerust.

Door de twee jongste dochters zijn er planten en insecten verzameld, deze zijn nu bij het Rijks Instituut voor Natuurbeheer om beschreven te worden.

Na 1892 is het logement verscheidene malen van hotelhouder gewisseld.

Het is geen hotel meer, maar een druk bezocht restaurant.

PENSION WILMANS AMALIALAAN 4 1892-1944

In 1892 kocht de heer Wilmans van de heer Willem Hulsteede, Directeur van de verzekerings maatschappij " Algemene Nederlanden " te Amsterdam, ten overstaan van notaris T.H. Oldenboom te Amsterdam verleden, de " villa Anna " met erf en tuin voor de som van f13500, = groot 14 aren en 86 centiaren gelegen te Baarn G 74 sectie B nr. 3783.

De heer Hulsteede had deze villa gekocht op een openbare veiling in gebouw Frascati in de Nes in Amsterdam, via de heer J.C. Schogt makelaar te Amsterdam.

Deze laatste gaf zijn medewerker de heer Cruijff eveneens makelaar te Amsterdam opdracht op de avond van die veiling een bod op de villa te doen.

Het is wel interessant om een gedeelte van de toendertijd gebezigde taal in de opgestelde akte van verkoop en koop letterlijk over te nemen uit een officieel getrouw afschrift door notaris Oldenboom voor de heer Wilmans gemaakt.

"Op den Vijf en twintigsten April des jaars achttien honderd zeven en tachtig, des avonds te half tien ure heb ik Hendrik Frederik Johannes Straatman, notaris te Amsterdam bijgestaan met Jacobus Gerhard Riecker, kantoorbediende, en Lambertus Stom, timmerman, beiden wonende te Amsterdam als getuigen.

Ten verzoek en in tegenwoordigheid van

Den heer Anthonie van der Helden, makelaar wonende te Baarn in hoedanigheid als blijktens onderhandsche akte van lastgeving te Utrecht getekend, enz. enz., ten deze gevolmachtigd door Mejuffrouw Alida Maria Oudenhoven zonder beroep, weduwe van de heer Marten Ronge, wonende te Utrecht enz. enz.

Mij bevonden in het verkooplokaal " Frascati " te Amsterdam aan den Nes.

Teneinde ingevolge de daaraan bijgedrukte biljetten en in de nieuwspapieren gedane aankondigingen, in openbare veiling te brengen:

Nommer 1

Een zomer en winterverblijf met serre, waranda, balcon, erf benevens tuin, genaamd " Villa Anna ", staande en gelegen G 74 bij het kadaster der gemeente Baarn bekend onder sectie B nummer drie duizend zeven honderd drie en tachtig / 3783 /, en als groot veertien aren, zesentachtig centiaren enz .

Baten en Lasten.

De perceelen nommers 1 en 2 zijn onverhuurd.

De voormelde perceelen zijn, ingevolge verklaring van den requirant aan wijlen genoemde heer Marten Ronge in eigendom opgekomen blijkens akte van verkoop en koop, den een en twintigsten Januari achttien honderd tachtig, te overstaan van den notaris Daniël van Dijk te Amsterdam verleden, en den vijfde Februari daaraan volgende ten hypotheekantore te Amsterdam overgeschreven in deel 222, nummer 89; en blijkens akte van verkoop en koop den tweeden October achttien honderd drie en tachtig, ten overstaan van den te Soest resideerenden Notaris Sebastiaan Cambier van Nooten, te Baarn verleden en den tienden October daaraan volgende ten hypotheekantore te Amersfoort overgeschreven in deel 251 nummer 64 enz."

Tot zover een gedeelte van de akte van veiling.

Wie in 1880 de grond aan de heer Marten Ronge te Baarn verkocht wordt niet vermeld.

Perceel nr. 1 was de villa Anna of deze er in 1880 al was of pas later in 1883 is gebouwd valt uit de gegevens niet op te maken, evenmin is bekend waar de naam Anna vandaan komt. Mevrouw Ronge heette Alida Maria en het echtpaar had geen kinderen.

Perceel nr 2 is hoogstwaarschijnlijk het kleine huisje geweest, waarin een postbode heeft gewoond.

Dit huisje is later als bergplaats en schuur gebruikt.

Er was nog een rest van een aanrecht en een provisiekast aanwezig, in 1960 is het afgebroken en vervangen door een garage.

In 1883 kocht de heer Ronge van de naamlooze vennootschap " Baarnsche Bouwterrein Maatschappij " gevestigd te Amsterdam opgericht bij akte 6 Oktober 1882 ten overstaan van den notaris J.C.G. Pollonus te Amsterdam verleden: " Een strook grond ter inhoudsgrootte van drie aren en vier en negentig centiaren gelegen onder de gemeente Baarn nummer 3255 zoals op het terrein is afgebakend ".

De genoemde vennootschap had de grond gekocht op 14 December 1882 en dit werd geregistreerd te Amersfoort op 28 December 1882 in deel 245 nr 104, van wie werd gekocht is niet vermeld.

In het kort samengevat: De heer W. Hulsteede junior kocht in 1887 de villa Anna met erf en tuin Amalialaan G 74 nr 3783 groot 14 aren en 86 centiaren, voor een bedrag van f18226,= en betaalde aan rechten wegens verkoop f893,20, voor 38 opercenten f339,42, in totaal f1232,62.

In Maart 1892 koopt de heer L. Wilmans van de heer Hulsteede de gehele bezitting voor een bedrag van f13500,= en betaalt aan rechten f978,75.

In Mei van datzelfde jaar verhuist de familie Wilmans van het logement Groeneveld naar villa Anna aan de Amalialaan. De villa bestond uit een hoofdgebouw met aan de achterzijde als aanbouw een gedeelte bestaande uit een keuken, een bijkeuken, een verlengstuk van de gang en twee kamers. Er was een deur aan de voorzijde en een deur opzij van het huis.

In die tijd was er nog geen waterleiding, wel twee pompen, geen riolering maar wel twee putten opzij van het huis. De closetten hadden geen waterspoeling en waren op de beerputten aangesloten.

Er was een buiten-closet voor het personeel dat later is afgebroken.

De verlichting was door middel van petroleumlampen **enkaarsen**. In de keuken was een groot fornuis gestookt met turf, later gebeurde dat met eierkolen.

Ook werd er gekookt op petroleumstellen.

Het schoonhouden van lampen en stellen was een heel precies werk.

In de zitkamers was gelegenheid voor het stoken van kachels. De Amalialaan zag er wel heel anders uit dan nu.

Er waren geen trottoirs, er stonden grote bomen en er was eerst geen verlichting.

Zo kon het gebeuren dat het echtpaar Wilmans op een avond, na met de trein uit Amsterdam te zijn gekomen, het huis voorbij liep.

Mevrouw Wilmans riep; "Wilmans waar ben je?", waarop een voorbijganger vroeg; "zoekt U iets mevrouw?" "ja ik kan mijn huis niet vinden, o, hier is het hekje" ,, zoekt U nog iets?," ,,Ja mijn man", die kwam tenslotte ook terecht.

Er is later verlichting met gaslantaarns gekomen.

In de loop der jaren zijn er natuurlijk veranderingen aan het huis aangebracht zowel van buiten als van binnen.

Zo werd in 1913 het schuine dak van de serre aan de voorkant vervangen door een plat dak met een balkon.

De drie kleine balkons werden verwijderd.

In 1957 werd het ijzeren hek aan de straatkant met de gebruikelijke punten, vervangen door de nu nog aanwezige wegafscheiding.

Er zijn ook enige malen stroken grond van de tuin achter het huis verkocht.

De grootste verandering is aangebracht in 1960-1961 aan de op het zuid-westen gelegen kant.

Hierdoor is de oorspronkelijke stijl van het huis helaas verloren gegaan, maar het huis is hierdoor wel beter bewoonbaar geworden.

Geleidelijk aan zijn later de aansluitingen van gas, waterleiding, electriciteit en riolering tot stand gekomen. Al in 1892 kwamen er pensiongasten.

Er waren nog geen verzorgingsflats en bejaardenhuizen.

Baarn lag net niet in de dagjesmensen route.

Uit de stad kwamen dan ook veel gasten om een paar weken in het rustige Baarn door te brengen.

Oudere echtparen en dames die het zich veroorloven konden logeerden in een hotel of een pension, waar ze soms jarenlang bleven.

Er waren in Baarn veel kleine en grote pensions waarvan er een groot aantal zijn verdwenen.

In de buurt van de Amalialaan alleen al pension Hageman en pension Beukenhorst in de Prins Hendriklaan, beide zijn afgebroken om plaats te maken voor flatgebouwen.

Op de plaats van pension Duykers op de Amalialaan staan nu twee flatgebouwen, in het gebouw van het bekende hotel Zeiler zit nu de N.C.R.V..

Pension Wilmans hield op als pension in 1944 en wordt nu bewoond door nakomelingen van de familie Wilmans.

In het huis van het door mej. B. Steenstra gedreven pension woont nu een arts.

In 1892 sprak men van een kleine op het zuid-westen gelegen en een grote op het noord-oosten gelegen kant van het huis. Het was elk jaar weer afwachten of het aantal gasten mee zou vallen of niet.

Er waren wel eens zgn. "blijmakers", bezoekers die bij een eerste kennismaking alles prachtig vonden maar dan later niets meer van zich lieten horen.

Met gasten die jarenlang terug kwamen ontstonden wel vriendschapsbanden, ze werden als het ware huisgenoten.

W. M. de Bruijn
Amsterdam 4A
Baarn

'T HUIS GROENEVELD,
BAARN.

HOTEL EN PENSION,
Café Restaurant,

DEJEUNERS, DINERS EN SOUPERS À LA CARTE,

DINERS BINNEN- EN BUITENSHUIS.

Table d'Hôte namiddag 5 uren.

Koude en Warme Schotels worden aan
huis bezorgd.

Uitmuntende gelegenheid tot het geven van Buitenfeesten,
Trouwpartijen en Gymnastiekuitvoeringen.

Uitgestrekte Wandelingen.

GROOTEN TUIN MET KINDERSPEELPLAATS.

L. WILMANS.

Reclamekaart van Hotel Groeneveld.
Eigenaar L. Wilmans.

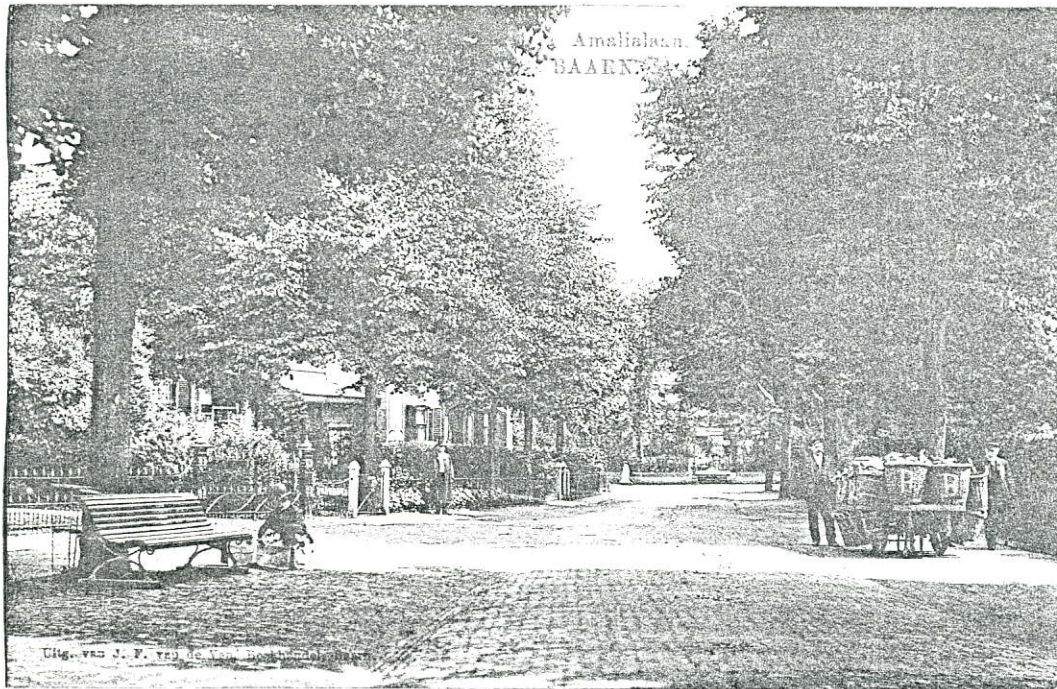
Baarn
Groeneveldt

Uitg. H. J. den Hoer. Foto. Ahr. Ber.

Amsterdamse Straat-
weg met op de
achtergrond Hotel
Groeneveld ± 1890.

Villa Anna , Amalialaan 4 ± 1900.

Amalialaan. Links villa Anna.

Het bedrijven van een pension was in die tijd waar al de moderne voorzieningen van tegenwoordig ontbraken een zware taak, men wist echter niet beter of hard werken was gewoon.

Er was wel hulp voor het schoonhouden van het huis, voor het doen van de was, en voor onderhoud van de tuin.

Ook met deze hulpen ontstond een band die dikwijls van de ene generatie op de andere overging.

Zo heeft een uit Spakenburg afkomstige hulp, vrouw Hop, de familie vele jaren geholpen en na haar, haar dochter en kleindochter.

Ook de zoontjes knapten allerlei karwijtjes op, enigszins te vergelijken met de krantenbezorgende jongens van nu. Maar er was wel één groot verschil.

De jongens van nu sparen zelf voor een bromfiets of iets anders, terwijl de jongens van toen hun loon meestal afdroegen aan het huisgezin.

Veel van die jongens hebben door hard te werken bereikt dat ze zelf eigenaar werden van een installatiebedrijf. Dat bleek in 1960 toen voor de verbouwing van de kleine helft van Amaliaalaan 4 een aantal installateurs bij elkaar kwamen om de werkzaamheden te bespreken.

De een had als jongen voor de familie Wilmans de messen geslepen, een ander de schoenen gepoetst en een derde had in de tuin gewerkt.

In de kleine kant hebben van 1892 af steeds familieleden van de Wilmans zelf gewoond, op een kleine onderbreking na. In Mei 1940 moesten de zusters Elisabeth en Wilhelmina Wilmans met mej. Chr. van der Kemp die bij hun in pension was evacueren naar Huizen.

Gelukkig konden ze vrij gauw weer naar huis terugkeren. Zelfs de kippen die ze hadden moeten inleveren kregen ze, hoewel erg vermagerd, weer terug.

Enkele namen van gasten, die jaren achter elkaar in de kleine kant en pension zijn geweest, zijn: mej. H. Backer van 1899 tot en met 1920 en mej. A. Backer van 1908 tot 1922.

Van 1925 af waren de dames v.d. Kemp het hele jaar en pension tot 1929 en daarna mej. Chr. v.d. Kemp alleen tot in 1944.

In de grote kant werden dikwijls gasten van hotel Zeiler ondergebracht.

Met het hotel was een afspraak gemaakt dat als het hotel vol was en er toch plotseling aanvragen binnenkwamen de gasten in pension Wilmans terecht konden, meestal voor enkele dagen en nachten.

Men noemde dit de „overloop“ van het hotel.

Nog enkele namen van gasten die in de grote kant hebben gelogeed: de heer N. Oldeboom, voor kortere of langere tijd van 1916 tot 1923, de heer N. v. Doornik 1924-1928, de heer en mevr. J. D. F. v. d. Veen 1933-1936 en daarna mevrouw van der Veen tot in 1940.

Eind 1940 vestigde Dr. H. Heybroek Jr. zich in de grote helft om daar zijn praktijk te gaan uitoefenen.

Het verhuren van dit gedeelte van het huis was een grote verlichting voor de zusters Wilmans.

Na het vertrek van Dr. Heybroek op 2 dec. 1950 naar de Molerestraat, werd deze kant in tweeën verhuurd.

Huurders van de bovenverdieping waren in 1951 de dames Redingius Ketjen en Phaff Ketjen en van 5 oct. 1956 tot 1970 mevrouw J. Roëll Schoorl.

In de benedenverdieping hebben gewoond: tot in 1952 de heer en mevr. J.J.Bak (nu wonende in de Leestraat) de heer en mevr. Gulden van september 1952 tot in 1961, daarna de familie van Dalen en tenslotte tot begin 1970 de heer en mevrouw Hakvoort.

De heer Wilmans overleed in 1910.

Na het overlijden van mevrouw Wilmans in 1922 zette de dochter Elisabeth het pension voort, daardoor bleef het huis als ouderlijk huis voor de zusters Wilmans bestaan.

De oudste dochter Maria Suzanna heeft als hoofd van de huishouding in vele gezinnen de huisvrouw vervangen.

Zij is in 1944 weer teruggekeerd op de Amalialaan.

De drie jongste dochters, Willemina Maria, Henriëtte en Alida Maria zijn, na op het Instituut Erica in Baarn op school te zijn geweest, naar de normaalschool in Amersfoort gegaan en onderwijzeres geworden.

De oudste van dit drietal, Willemina, heeft jarenlang in gezinnen als gouvernante les gegeven aan kinderen die om de een of andere reden niet naar school konden of mochten. Ook zij is na het beëindigen van haar werkkring weer in het ouderlijk huis komen wonen.

Henriëtte is op 28 jarige leeftijd overleden.

De jongste dochter Lida heeft van 1898 tot in begin 1901 enkele weken of maanden les gegeven op een school in de Lage Vuursche, in Soest en op de Oosterschool in Baarn.

In 1901 is zij getrouwd met de heer G.de Bruyn, leraar aan de O.H.S. te Amsterdam.

Hij was weduwnaar en had een dochttertje van twee jaar.

Na pensionering van de heer G.de Bruyn in 1934 gingen zij in Den Haag wonen.

Zij kregen twee kinderen, een jongen en een meisje.

In 1942 moesten ze wegens oorlogsgeweld evacueren.

Door toedoen van haar zusters kwamen zij in Baarn.

Zij hebben op drie plaatsen in Baarn onderdak gekregen en zijn tenslotte in pension Steenstra in de Nieuwstraat komen wonen, waar zij meer dan 15 jaar liefderijk verzorgd zijn door mej. B. Steenstra.

Elisabeth overleed in 1944.

Mej. v.d. Kemp die sinds 1925 bij haar en pension was vertrok in datzelfde jaar.

In 1951 overleed Maria Wilmans.

Haar zuster Willemina bleef toen alleen achter, maar zij had veel contact met oudleerlingen en haar zuster en zwager woonden, zoals gezegd, vlak bij in pension Steenstra.

In 1960 overleed de heer de Bruyn en twee weken later mej. W.M. Wilmans, zij had haar huis gelegateerd aan haar neef G.d. Bruyn jr, journalist in Den Haag en haar nicht mej. W.M. de Bruyn, biologe verbonden aan het Nederlands Kankerinstituut in Amsterdam.

Het huis werd nu definitief gedeeld in een kleine kant nr 4a en een grote kant nr 4, ook de tuin werd gesplitst en dit alles werd vastgelegd in het Kadaster te Amersfoort.

Mej. de Bruyn moest eerst een flat in de vrije sektor kopen in de Bosstraat waar zij oktober 1960 in trok.

Nadat zij de flat aan een inwoner van Baarn had verkocht verhuisde zij in juli 1961 naar Amalialaan 4a waar ze nog woont.

Mevrouw de Bruyn-Wilmans is begin 1964 ook weer in het ouderlijk huis teruggekeerd en daar in 1965 overleden.

In 1970 kwam de grote kant leeg en in Maart verhuisde het echtpaar de Bruyn-Haverkamp Begermann vanuit Den Haag naar Amalialaan 4, waar ze nu nog wonen.

Nog steeds komen er nakomelingen van mevr. de Bruyn-Wilmans naar Amalialaan 4 en 4a op bezoek, moge dat nog lang zo blijven.

WANDELINGEN EN TOCHTJES RONDON BAARN

In de oude V.V.V.gidsen van Baarn en omstreken, die jaarlijks werden uitgegeven, treffen we natuurlijk ook de nodige wandelingen en tochtjes per fiets of rijtuig aan. Het leek ons interessant enkele wandelingen uit deze tijd hieronder nog eens weer te geven, omdat ze ons een goed beeld geven van het toenmalige uiterlijk van ons dorp. We beginnen met een wandeling naar de buitenplaats Groeneveld, zoals die voorkomt in het boek „Wandelingen door Nederland” door J. Craandijk uitgegeven in 1887 te Haarlem.

Van de Brink te Baarn gaan we langs het fraaie Lommeroord, met zijn rijke schat van bloemen en uitheemse gewassen en zijn grote plantenkassen, de Eemnesserstraatweg op. Aan die weg vinden we een aantal, deels nieuwe, optrekjes en villa's, benevens ene in 1872 gebouwde ruime en sierlijke gemeenteschool.

Op enige afstand, aan de overzijde van uitgestrekte bouwvelden, zien wij de boomgroepen en buitenverblijven van 't Amaliapark en de moderne huizenreeks van Nieuw-Baarn. Ter rechterzijde leidt de belommerde Dalweg naar het dorp terug.

De brede weg, die wij volgen, heeft in de zomer blijkbaar van de droogte te lijden.

Dor is het gras en schraal zijn de berkjes erlangs. Toch ontbreekt het niet aan de lust, er landhuizen te bouwen en plantsoenen aan te leggen, terwijl dan ook de uitgestrekte bossen aan onze linkerhand het tonen, dat met de tijd het hout er wel wassen wil.

Meer dan één rijpad leidt die bossen binnen, waar wij op een hoogte een koepel of belvédère opmerken.

Rechts is het terrein meestal open en het uitzicht ruim op de grotendeels ontgonnen, maar wat schrale heidegronden. Daar ligt de oude buurtschap Zandvoort.

Weldra komen we aan de beuklaan, die naar de eerwaardige boomrijke buitenplaats Rusthoek voert, -een heerlijk hoekje om er te rusten inderdaad!

Een brede laan van kloeke beuken, tussen hakhout en akkers en vriendelijke bospleintjes, waar kinderen spelen op het mos, en nieuwe aangelegde buitens op de golvende heuvels brengt ons op de Amsterdamse straatweg en weldra vertonen zich de geel gepleisterde muren van het logement Groeneveld. Een belommerd grasplein met statig opgaand hout begroeid, verschaft de wandelaar een begeerlijke rustplaats, tenzij hij die liever wil kiezen in de smaakvol aangelegde overtuin, onder de ruime waranda of bij de heldere waterpartij.

Niet ten onrechte geniet het uitstekend ingerichte en gunstig gelegen hotel een druk bezoek van gezelschappen en logeergasten.

't Voornaamste aantrekkingspunt is echter het fraaie en uitgestrekte bos achter het deftige herenhuis, dat op enige afstand van de straatweg aan het einde ener lange eikenlaan is gebouwd.

De landstreek heeft sedert enige jaren aan glans verloren door de slooping van de aloude ridderhofstad Draakenburg en de daaraan grenzende buitenplaats Steevliet.

Van het eerste is alleen een der stalgebouwen van het voorplein, een boerenwoning, over.

Het tweede is geheel verdwenen en in plaats van de plantsoenen dier eenmaal aanzienlijke lusthoven vinden wij thans vlakke weilanden.

Groeneveld is daardoor de laatste buitenplaats geworden. Een brede laan van eiken, die aan de ene zijde de aanleg heeft tegenover het logement en aan de andere zijde een grote, met boomgroepen versierde weide - de voormalige hertenkamp - heeft, leidt recht op het huis aan en als wij ons omwenden, dan zien wij haar aan de overkant van de straatweg verlengd zich uitstrekken als een indrukwekkend bosgewelf, zover het oog in de geheimzinnige diepte kan doordringen.

Het hoofdsieraad van de aanleg is de grote waterpartij, langs wier bochtige zomen brede wandelpaden, lange lanen en grote grasperken elkander afwisselen.

Nu en dan komt de achtergevel van het huis over de heldere vijver in 't gezicht, een eilandje spiegelt zich met zijn donkergroen en zijn bruinen beuk in de blinkende waterkom, en aan het einde van het bos geeft een bergje, waar vóór jaren de wijnbouw mislukte, maar de eiken welig tieren, een ruim uitzicht over de bouwlanden achter de plaats en een blik over het grootse waterwerk voor ons. Het slingerend pad brengt ons ten laatste in een brede laan van eiken, aan de grens van het bos, die zich straks ombuigt en in de grote laan voor het huis uitkomt tegenover het punt, waar wij onze genotvolle wandeling door de prachtige dreyen van Groeneveld begonnen.

Gelijk zich laat verwachten in een landstreek als deze, is er keus tussen meer dan één weg, om naar Baarn terug te keren.

Wie de tijd heeft, om desnoods wat te dwalen en wie niet opziet tegen zandpaden en heidevelden, kan de terugtocht aannemen voorbij de in zwitserse stijl gebouwde boerderij Wildenburg en voorts, door de uitgestrekte bossen onder Groeneveld behorende, in de richting van de straatweg tussen Baarn en Hilversum.

Hij heeft hier een goede rustplaats in de uitspanning de Roskam aan de Hoge Vuursche.

Vandaar kan hij het Overbosch ingaan, wanneer de lust en de kracht tot omzwervingen hem niet ontbreken.

De schat der Baarnse wandelingen is niet spoedig uitgeput. Is onze tijd niet onbepaald, dan is het veiliger, de Amsterdamse Straatweg te volgen.

Wij kunnen dien houden totdat wij de brug over de diep in de heuvelen ingesneden spoorbaan bereiken.

Hij voert ons langs nieuw aangelegde buitenverblijven, langs dichte akkermaalsbossen, van schelpaden doorsneden, langs rijsporen en schapendriften en het Eemnesserbergje voorbij, en bij de viaduct vinden wij de grindweg naar 't station.

Beneden ons ratelt de trein en haar witte stoomwolken mengen zich met het glinsterend groen van het lage berk-hout, dat de hellingen bedekt.

De eerste villa's van het Amaliapark beginnen zich te vertonen, als de lange rechte Witte Laan ons pad heeft gekruist, en het vriendelijke stationsgebouw van Baarn ontvangt ons op zijn terras, om er te rusten, of op zijn perron, om door de trein onmeedogend te worden weggevoerd.

Ons tweede tochtje beginnen we weer op de Brink bij het hotel Centraal, het oudste hotel van Baarn, maar reeds lang geheel in moderne stijl opgetrokken.

Wij slaan de Hoofdstraat in en staan spoedig aan de Tol naar de Baarnse Dijk (de haven aan de Eem), en hebben hier een schilderachtig gezicht op de uitgestrekte polders. Wij nemen bij de tol links de Kerkstraat en zien dan al aanstonds ter rechterzijde de villa Eemwijk, waar onze bekende beeldhouwer Prof. Stracké zijn laatste levensjaren in bedrijvige rust doorbracht.

Spoedig komen wij nu aan een kruispunt van verschillende wegen: de Brinkstraat links met moderne winkels, de Weteringstraat (rechts), de Zandvoortweg (recht voor ons), de Kampstraat (links), de Veldstraat (links) met haar lommerrijke kastanjes en eindelijk de Dalweg met zijn gewelf van beuken een halfduistere zuilengang gelijkende. Deze koele weg inslaande zien we al spoedig rechts het fraaie Jongedamesinstituut Middenbosch liggen. De Dalweg in zijn buiging volgend, steken we weldra de Eemnesserweg over en bereiken de Nieuwstraat met haar vele winkels, die zich tot aan het hotel de La Promenade voortrijen. Hier op dit kruispunt, lokt links de heerlijke Prins Hendriklaan ons boswaarts, doch wij weerstaan ditmaal nog aan die verleiding en nemen de Amaliaalaan, wij zijn hier zoals de naam reeds vermaakt in het Amaliapark gekomen. Tussen villa's door brengt deze laan ons langs het moderne hotel Zeiler naar het Stationsplein, dat door zijn prachtige omgeving iedereen, die de trein zoëven heeft verlaten, wel een vorstelijke indruk van Baarn moet geven. Het station is met wilde wingerd als met draperiën begroeid en heeft een vriendelijk voorkomen; op het Café-terras boven het station heeft men een schoon gezicht op het onlangs nieuw aangelegde stationsplein en op de bosrijke omgeving.

Nabij de Bierhal en de politiepost ligt een terrein, waar de bloementoonstellingen van „ Tuinbouw " of „ Floralia " gehouden worden en 's zomers concerten worden gegeven.

Het grote bloemperk midden op het stationsplein bevat een schat van Flora's kinderen.

Ook het gazon van de Heeren-Sociëteit prijkt met vele bloemen.

De verschillende ontwerpen en het onderhoud zijn het werk van de verfraaiingsvereniging.

Het monumentale hek met het woord „ Amaliapark " geeft langs twee zijden toegang tot het Dorp; door de Amaliaalaan links en de Koningsweg rechts.

Wij volgen echter de rails van de Soesterpaardentram en bereiken dan de statige en brede Hilversumse Straatweg. Hier, bij de villa Baarnsteijn, kruizen zich verschillende wegen; wij houden evenwel links genoemde straatweg met zijn majestueuze eikenbomen en bereiken langs trotse villa's langs Quatre-Bras de stationsweg, die ons spoedig weer op de Brink brengt.

MET PAARD EN RIJTUIG

De mensen van vandaag - en zeker de jongeren onder ons - kunnen het zich gewoon niet meer voorstellen, dat het verkeer omtrent de eeuwwisseling nog vrijwel uitsluitend per paard en wagen plaats vond.

Stel je voor: een wereld zonder auto's... Hoe kon dat? Het kon heel goed. De „automobiel“ werd als een gevaar op de weg beschouwd.

Burgemeester d'Aulinis bezwoer de enige motor-maniak die hij persoonlijk kende, niet door de Laanstraat te rijden vanwege het lawaai en de stank.

En zelfs in 1910, toen het tweejarig prinsesje Juliana voor het eerst werd rondgereden in een hof-auto, vroegen bezorgde zielen zich af of dat wel verantwoord was.

De gegoede Baarnaars - en dat waren er heel wat in die tijd - verplaatsten zich per equipage.

De trein was goed voor het dagelijkse ritje naar Amsterdam, de werkstad, maar voor het plezier maakte je eigenlijk geen gebruik van „het spoor“.

Er waren zelfs rijke Amsterdammers, die per reiswagen de tocht naar Baarn ondernamen; ruime vehikels met gummibanden en de carrosserie opgehangen aan leren riemen om schokken en stoten tegen te gaan.

Ook de boerenbevolking had zijn eigen gerij: per tentwagen of per sjees ging men ter kerke, op bezoek en naar bruiloft of begrafenis.

Behalve de doktoren, die vaak per coupeetje hun patiënten bezochten, maakte men wandelritjes of ging men visiterijden: sjiek, met koetsier en palfrenier op de bok.

Paard en koets blonken jeventegemoet, evenals de livreiknopen. Er zat heel wat werk aan vast om alles in goede vorm te houden. Het wagenpark was veelsoortig.

Je had de fraaie, veel ruimte biedende landauer met kap, die open en dicht kon; de elegante victoria, die ineens niet meer zo elegant was als bij regen de kap omhoog ging en de benen van de inzittenden beschermd werden door een leren overtrek; het reeds genoemde coupeetje, niet alleen bekend als dokterskoetsje maar ook in trek als visitewagentje, waarin deftige matrones opgeborgen zaten als in een bonbonnière, het étui met visitekaartjes gereed in de met glacé handschoenen bedekte hand.

Natuurlijk waren er ook sportiever modellen; de dos à dos, de break, „brik“ zogezegd, de dogcart, gewoon dogkar genoemd. En voor kleine kinderen was er de oergezellige mandewagen, meestal getrokken door een pony.

Stel je voor: al die blinkend opgepoetste wagens rijdend in de vele prachtige lanen, die Baarn toen nog rijk was. De erepalm ging altijd naar het rijtuig van koningin Emma. Zij bezocht Baarn dikwijls en op verre afstand kon je aan de ritmische gang van de paarden horen, dat er koninklijk bezoek in aantocht was.

Dan holden wij als kinderen naar het hek om onze mini-révérance uit te voeren, die - als we tenminste werden opgemerkt - met een allerliefste koninklijke glimlach werd beloond.

De gezeten bourgeoisie had, zoals men ziet, geen enkel vervoersprobleem.

Maar hoe verplaatsten de minder bevoordeelden zich?

Geen nood, Baarn telde ettelijke stalhouderijen in die dagen.

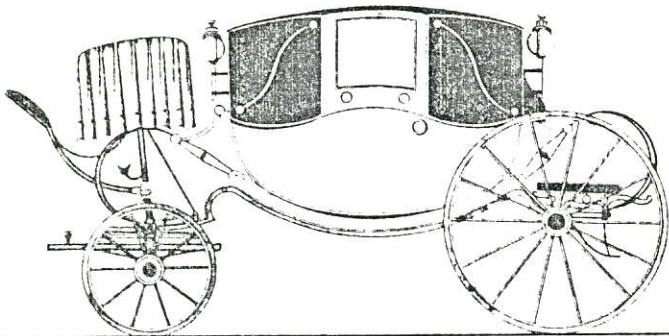
A. G. J. AMBROSIUS

Amaliaalaan G 191

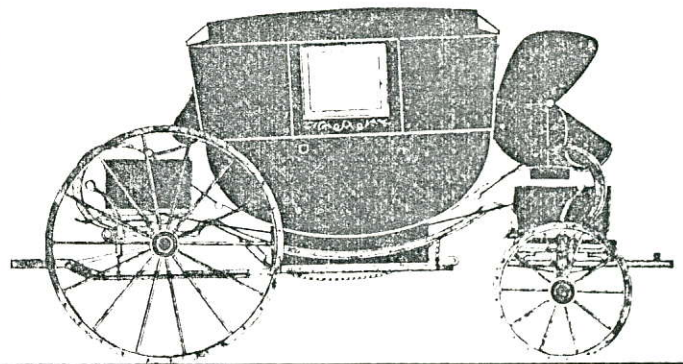
Telephoon No. 27

— B A A R N. —

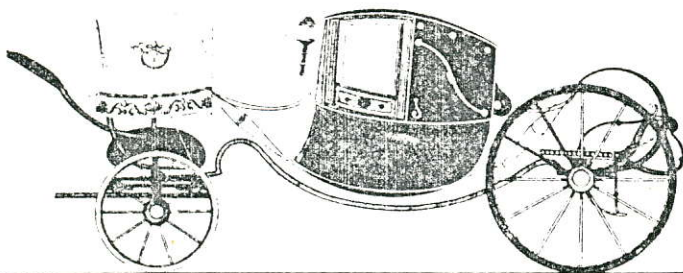
Stalhouderij en verhuurder van maandpaarden en maandéquipages.

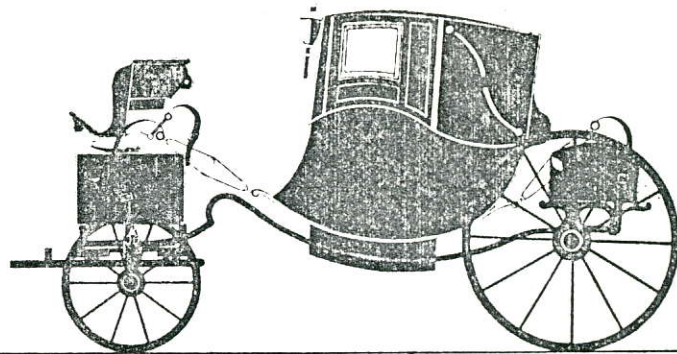
Berline à six places

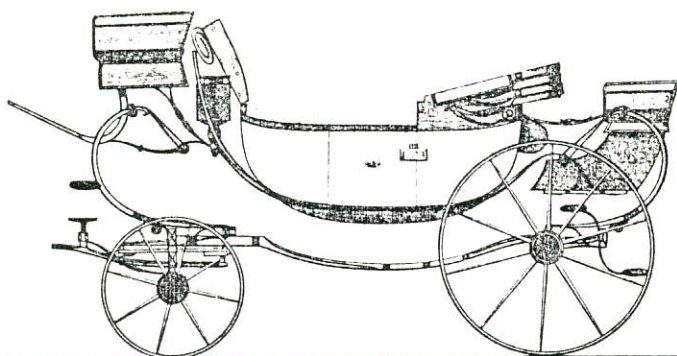
Diligence de voyage

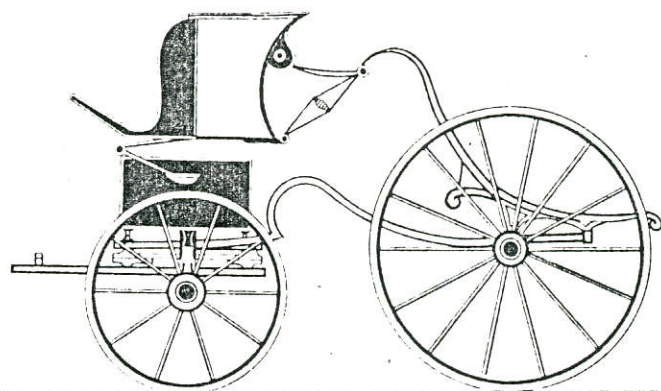
Coupé de ville

Coupé de voyage

Calèche à l'anglaise

Phaéton

Daar was Ambrosius, die in zijn stal niet alleen de gangbare rijtuigen had staan maar ook een Jan Plezier, zo'n uitgerekte brik, die erg in trek was bij feestgangers.

Het geval werd soms met slingers versierd en niet zelden was er een harmonicaspeler aan boord.

Ook voor kinderpartijtjes leende die wagen zich goed; met verjaardagen ging het naar de Lage Vuursche of naar de Zwaluwenberg.

Als de paarden rustten vermaakte de kinderschaar zich met spelletjes in de speeltuin of in het bos.

Er werd genoten van kogelflesjes en (niet zelden zelf meegebrachte) taart.

Ambrosius was ook de trotse bezitter van een ar en nòg herinner ik mij een winterse tocht door het Baarnse bos.

Het leek een Russisch sprookje, glijdend langs die besneeuwde paden in die fraaie ar met die bepluimde paarden ervoor.

Zijn collega Henning bood weer een andere attractie.

Men kon bij hem een authentieke jachtwagen huren, met aan de achterkant een rieten koker, waarin een jachthoorn hoorde te steken.

Maar die was er tot spijt van ons, jeugdige passagiers, niet meer bij.

Vermoedelijk wilden teveel mensen erop blazen en dat was niet bevorderlijk voor de landelijke rust.

En dan Veerman !. Zijn terrein lag achter de grote zaal van hotel Veelaars - later Centraal - en er was een ruim plein aan de Brinkstraat waar van alles op paardegebied gebeurde.

Het mooiste waren echter de bokkewagens van zoon Veerman: een exact nagebouwde landauer en een victoria in zakformaat, voortgetrokken door twee imposante bokken.

't Was de droom van veel kinderen om een keertje daarin te mogen rijden, maar dat geluk was maar weinigen beschoren.

Dashorst deed alles op een gemoedelijke manier.

Zijn bezit lag gunstig, d.w.z. vlak bij de pensions Wiederholt en Hageman.

Zomergasten wilden weleens een ritje in de omtrek maken en dan stelde hij steeds een aardig uitje voor.

Zijn stal, versierd met paardehoofden naast de brede deuren, was alweer voor de jeugd een trekpleister.

Van de Hoef - een toepasselijke naam - resideerde aan de Amaliaaan.

Later zou hij overschakelen op auto's en nog is er een garage gevestigd op de oorspronkelijke plek.

Men verzorgde er ook volgens een advertentie „maandpaarden" misschien kwam dat wel omdat hotel Zeiler zo vlak in de buurt lag, waar gasten soms voor lange tijd verbleven.

Uit de brochure Baarn Tuinstad puurden we nog een annonce van De Jong, stalhouder, Laanstraat.

Een huisnummer was er niet bij; iedereen kende blijkbaar het adres.

Wel vermeldde hij trots zijn telefoonnummer: 80.

Hij scheen ook verhuizingen aan te nemen.

Daar was de firma van der Heyden trouwens ook bekend om,

maar de broers reden wel degelijk met koets en paard

Ko was een bekende figuur op de bok die, als hij je tegenkwam, de zweep naar de rand van zijn hoge hoed bracht en

olijk riep: " Dà meheer, dà mevrouw, dà broer, dà zus".
Het Bad-hotel adverteerde met stalling voor equipages,
hotel 't Huis Groeneveld vermeldde alleen " stalling, ook
per maand ".

Er bestonden zeker nog wel meer ondernemingen maar hæt
zou te ver voeren, die allemaal uit te pluizen en te memoreren.
Uiteindelijk moesten ze allemaal het veld ruimen voor de
auto.

Maar de koetsjes voor het station zouden het nog lang
uithouden.

Zelfs in de twintiger jaren stonden ze daar geduldig in
de rij; de paarden vaak met de neus in de haverzak, en de
koetsiers samenklittend of even weg om in de Bierhal een
versnapering achterover te slaan.

Want wachten kon lang duren en 't was bij regen en guur
winterweer maar een koud bedrijf.

't Is allemaal verleden tijd.

Er rollen geen vigilantes meer door ons dorp.

Van Leersums wagenmakerij en kostbaar lakbedrijf aan de
Brink moest overgaan tot spuiten van auto's; de hoefsmid
ging op ander werk over; koetsier en palfrenier namen auto-
lessen als ze daar niet te oud voor waren.

Maar als er eens een paarde-evenement is in Daarn, dan
roert zowat de hele bevolking zich.

Dat zagen we weer onlangs toen er een Middag van het Paard
werd georganiseerd door de Centrumwinkeliers.

De oude tijd herleefde; de nieuwe- een hele sliert auto's -
moest even stilstaan !.

E. Witsenburg-Horsman

OUDHEIDKAMERNIEUWS

De tentoonstelling over Eembrugge is alweer achter de rug. We mogen wel zeggen dat het een succes is geweest. 2700 bezoekers waarvan 15 groepen schoolkinderen. Alle medewerkers en een ieder die wat in bruikleen gaf, waaronder veel niet-leden hartelijk dank.

Met ingang van 6 september a.s. wordt de wekelijkse werk-avond **verzet** naar de maandagavond, de maandagmorgen blijft.

Om al ons materiaal, vooral landkaarten en grote foto's, goed te kunnen opbergen hadden we graag een ladenkast, zogenaamde tekeningenkast met de maten \pm 1 mtr breed en 0,80 mtr diep en hoogte afhankelijk van het aantal laden, minimaal 5.

Wie kan ons daaraan helpen, liefst gratis of voor een zacht prijsje.

Nieuwe aanwinsten o.a.:

Van een zuster van Burgemeester van Reenen een map krantenknipsels en een zilveren troffel waarmee de eerste steen van Muis Sacrum werd gelegd.

Van de autopionierclub een boek over oude auto's geschreven door de heer Dekker, oud-Baarnaar.

Jan v.d. Pol bezorgde ons een straatnaambord van de Oranjestraat.

Thijmen de Ruig een boek over de melkhandel.

In de eerste week van Mei zijn 5 groepen van \pm 10 kinderen van het Grifftlandcollege in Soest bij ons geweest in hun werkweek, dit was de vierde keer dat wij hieraan meewerkten. Deze kinderen bezoeken 's-morgens een aantal bedrijven en werken dit 's-middags uit.

Het resultaat kan men dan vrijdagmiddags bewonderen. Dit jaar was het erg goed gedaan.

Wat denkt U van een ruilruddiek in ons blad ?

Veel van onze leden zijn verzamelaars, vooral kaarten, prenten enz. zijn in trek.

Voor diegenen die niet naar ruilbeurzen gaan misschien iets om op deze manier hun verzameling uit te breiden.

Stuurt U Uw vraag en aanbod aan de redactie en in de eerstvolgende " Baerne " zal het dan geplaatst worden.

Deze maanden hebben we weer veel vragen van buitenaf gekregen die wij zo goed mogelijk willen proberen te beantwoorden.

De Oudheidkamer sluit van 1 juni tot 6 september.

Mocht U ons nodig hebben, dan graag een telefoontje naar een van ons.

MEDEDELINGEN

EXCURSIE LANGS DE EEM

Tijdens de succesvolle tentoonstelling "De Eem en Eembrugge" (tegen de 3000 bezoekers) kwam bij velen de wens naar voren om persoonlijk het een en ander in ogenschouw te nemen.

Niet iedereen wist echter waar hij of zij bepaalde plekjes of boerderijen moest zoeken, zodat de vraag om een georganiseerde excursie vlak bij huis groeide.

Het ligt in de bedoeling zaterdag 18 september om 13.30 u. vanaf de Brink te vertrekken, per fiets en/of per auto.

Bij goed weer zullen velen de fiets verkiezen, bij minder goed weer zullen er zeker meer auto's van de partij zijn. We zullen allereerst bij de oude Eembrug de plek bekijken, waar het Huis ter Eem heeft gestaan.

Mogelijk kunnen we nog iets van de contouren in de bodem ontdekken, enkele maanden geleden was dit i.v.m. de hoge waterstand heel goed mogelijk.

Langs het Zuidereind rijden we dan naar een plek, waar in de afgelopen winter eveneens een prachtige vijfhoek waar te nemen was. Deze zou op een fortificatie kunnen duiden, misschien zelfs met het oude Grimmestein te maken hebben, al hebben we daarover geen enkele zekerheid.

Langs de boerderijen "De Bloemberg" en "Grimmestein" en de steenovenhuisjes, langs "Wolkenberg" en "Netelenburg" rijden we dan naar het gemaal Zeldert, vervolgens door de polder De Slaagh langs Krachtwijk naar de fraaie oude boerderij Hoogerhorst. De hier wonende familie v.d.Hengel is zo vriendelijk ons te ontvangen, zodat we het huis ook van binnen kunnen zien.

De op zich reeds oude boerderij met fraai betegelde wanden ligt op een plek, waar een nog ouder huis moet hebben gestaan. De gedempte slotgracht kunnen we duidelijk volgen.

Van Hoogerhorst gaan we naar Coelhorst.

Of we het kapelletje ook van binnen mogen bezichtigen is nog niet zeker.

Er zouden uitsluitend graven zijn.

Het kapelletje met intiem kerkhofje op een terp is echter ook van buiten allezins de moeite waard om er even te vertoeven.

Vervolgens gaat het richting Amersfoort naar de overzijde van de Eem.

Langs de oude insteekhaven rijden we naar het oude kapelletje van Isselt.

Om dit te bezichtigen moeten we door de woonkamer van de familie van Dijk (dus voeten vegen) .

De kapel is namelijk aan het woonhuis vastgebouwd, eigenlijk andersom.

Langs de Kleine en Grote Melm gaat het tenslotte wederom richting Baarn.

Diegenen die per auto wensen te gaan resp. willen meerijden gelieven contact op te nemen met onze secretaris, de heer B.Braat, graag vóór de 11e september.

DE PRACHTIGE MIDDELEEUWSE DORPSKERKEN VAN NOORD-NEDERLAND

Een verhaal met dia's van Hans Bronkhorst op donderdag
14 oktober om 20.00 u. in het Nicolaasgebouw.

We reizen helemaal naar Frankrijk om gotische kathedralen
te zien.

Maar wie kent de prachtige middeleeuwse kerken van ons
eigen land, als de gave dertiende eeuwse dorpskerkjes van
Groningen en Friesland ?..

Hans Bronkhorst heeft met zijn vrouw heel wat tochtjes
gemaakt door onze noordelijke provincies om die juwelen
van romano-gotische architectuur op te sporen.

In de Historische Kring Baerne wil hij daarover vertellen
en dia's laten zien: de pure middeleeuwse bouwkunst van het
kerkje van het Frieze Hantumhuizen, de aangrijpende fresco's
van het Groningse Loppersum, de realistische sculptuur van
de koorbanken van Dolsward en het laat-gotische priester-
graf van Huizinge. Daar komt nog bij dat die kerken meestal
prachtig in het landschap liggen: de zadeldaktoren zijn
van ver te herkennen in het groene vlakke land onder de
wolkenluchten.

Een rustig deel van Nederland met vriendelijke mensen
die niet zo'n haast hebben als de bewoners van de randstad.
Op het noordererf, zoals dit deel van ons land wel wordt
genoemd, is veel te beleven.

Men is er zuinig geweest op ons oude culturele erfgoed,
op de kleine maar kostbare monumenten van onze christelijke
beschaving.

Veel van die unieke dorpskerken zijn de laatste jaren heel
mooi gerestaureerd, maar belangrijk is vooral dat ze nog
volop leven.

Want iedere zondag stromen de dorpelings toe om naar het
Woord te luisteren, zoals hun voorvaders dat in vroeger
eeuwen deden.

Zo zijn die kerken niet alleen fraaie kunstwerken, maar tege-
lijk hedendaagse getuigen van een levend geloof.

Kijken naar die kerkjes betekent dat er een nieuwe wereld
voor je open gaat.

Dat er dicht bij zoiets te ervaren is.

MUIDERBERG-CONFERENTIE

6 en 7 augustus om 10.30 uur in de Rijver te Muiderberg.

SPREKERS

Prof. Dr. H.P. Blok: De historische en geografische situatie
van Liudgers geboortestreek NIFTARLAKE.

Doz. Dr. P. Dinzelsbacher: Boeken en geestelijke vorming in
Liudgers dagen.

Dr. G. Kiesel: Handgeschreven historie van Liudgers
tijd.

Drs. H. Halbertsma: Het heidendom van de Friezen waar
Liudger mee te stellen had.

Prof. Dr. G. Quispel: Liudger als religieuze figuur.
en anderen meer.

Voor 15 juli zenden aan: Oud-Muiderberg v. Ostadelaan 15
1399 EX Muiderberg (tel. 02942-1578)

f30, = per dag, f45, = voor twee dagen en f10, = per lezing.

Schriftelijk opgeven. Giro 2648907 of

Bankrekening 34.31.21.255 t.n.v. Oud-Muiderberg.

PROGRAMMA

- Zaterdag 11 sept. Dagexcursie naar Harderwijk.
Het ligt in de bedoeling om 10.15 u. van de Brink in Baarn te vertrekken, per auto, naar Harderwijk, waar wij om 11 u. door de koster zullen worden rondgeleid in de onlangs gerestaureerde grote kerk. Nadien kunnen we op eigen gelegenheid lunchen tot om 13.15 u. de Zeereerw. Heer Pastoor Mars, voorzitter van de Oudheidkundige Vereniging Herderewich, ons op een wandeling langs diverse bezienswaardigheden zal voeren.
Om 15 u. is er gelegenheid in het Veluws Museum voor Oudheden een kopje koffie (voor eigen rekening f1.30 per kopje) te genieten, tenslotte kunnen we dan onder deskundige leiding dit museum bekijken. I.V.M. het verdelen over de beschikbare auto's is vooropgave van belang, zie onderstaande strook. Entrées en rondleidingskosten à f3,= per persoon worden voor onze leden door de penningmeester betaald.
Niet-leden zijn eveneens van harte welkom, uiteraard wel tegen betaling van f3,=.
- Zaterdag 18 sept. Middag-excursie langs de Eem. Vertrek 13.30 u. van de Brink. Zie voor bijzonderheden publikatie in dit blad.
- Donderdag 14 Oct. 20 uur Lezing met dia's over de prachtige middeleeuwse dorpskerken van Noord-Nederland door ons eigen lid, de heer H. Bronkhorst.
Bijzonderheden hierover vindt U in de publikatie elders in dit nummer.
Overbodig te zeggen na de boeiende lezing door de hr. Bronkhorst verleden jaar "In het voetspoor van Vincent van Gogh", dat we wederom een interessante avond tegemoet kunnen zien.
- Donderdag 18 nov. 20 uur Dia-avond van C.v.d. Steeg. Na lange tijd wederom een avond met dia's van oud Baarn, ditmaal door ons lid, de heer C.v.d. Steeg.
Deze bezit een enorme collectie dia's en hij zal daaruit een selectie maken van Baarn en omstreken. Wie de dia's van de heer v.d. Steeg zag na onze jaarvergadering in 1980, zal zeker van de partij willen zijn.
- Donderdag 2 dec. Om 20.00 uur Verguldavondje onder leiding van mevrouw G.W.S. Astro-van Hasselt.
Nadere bijzonderheden volgen te zijner tijd.

Ondergetekende..... zal met personen,
waarvan leden, deelnemen aan de excursie op zaterdag

11 september 1982 naar Harderwijk.
Hij/Zij is in het bezit van een auto en heeft plaatsen over.
Hij/Zij wenst bij iemand anders ingedeeld te worden.

Bijdrage per persoon voor benzinekosten is bepaald op f4,=.
Gaarne inleveren voor 4 september bij de heer B. Braat
Gerrit van de Veenlaan 2.
Doorhalen wat niet van toepassing is.